

december
2015

DE ROSDOEK

156

**Huizen en families
aan de Markt**

Pierre Panken
en Harrie Grielen

**De Pomp: Stoer én
met geschiedenis**

Harrie Grielen

De vierde koning

Kees Cornelissen

*DE ROSDOEK is een uitgave van Heemkundige
Studiekring "De Acht Zaligheden"*

ISSN 1384-086X

HUISHOUDELIJKE HULP & CO

PARTICULIERE DIENSTVERLENING

**€ 14,95
per uur**

Kunt u in huis wel een paar extra handen gebruiken? Kies dan voor een hulp van Huishoudelijke Hulp & Co.

Aanmelden en/of informatie

website www.huishoudelijkehulpenco.nl

E-mail info@huishoudelijkehulpenco.nl

Telefoon (0497) 33 19 84

Ad Kokx n.v.a.f.

Witgoed

Sigarenmaker 10D
5521 DJ Eersel
Tel. (0497) 51 33 69
Fax (0497) 53 43 65
E-mail: info@adkokxwitgoed.nl
Internet: www.adkokxwitgoed.nl

reparatie en verkoop van was- en koelapparatuur

Huizen en families aan de Markt

Pierre Panken en Harrie Grielen..... 4

De Pomp: stoer én met geschiedenis

Harrie Grielen 12

In Memoriam Martien van Zoeren

De Redactie 23

De vierde koning

Kees Cornelissen 24

COLOFON

DE ROSDOEK is een uitgave van Heemkundige Studiekring "De Acht Zaligheden".
Verschijnt 4 x per jaar. Volgende nummer in maart 2016.

Redactie:

K. Cornelissen, Eersel, 0497 - 512208
P. Frints, Eersel, 0497 - 512197
H. Grielen, Eersel, 0497 - 512897
E-mailadres redactie: h.grielen@gmail.com

Secretariaat:

E. Lavrijsen, Bogerd 70, 5521 ML Eersel, 0497 - 843909
E-mail: evert.lavrijsen@gmail.com

Website: www.hskdeachtzaligheden.nl

Heemkamer:

Gevestigd in Kempenmuseum De Acht Zaligheden, Kapelweg 2, 5521 JJ Eersel

Contributie:

€ 25,00 per jaar (€ 14,00 per jaar voor medelid op hetzelfde adres)

Giften:

De Studiekring is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Bankrekening: NL83ABNA0624742407 t.n.v. De Acht Zaligheden te Eersel

**Mededelingen van het bestuur en/of agenda ALV
ontvangt u per e-mail of zijn in te zien op onze website.**

HUIZEN EN FAMILIES AAN DE MARKT

I Markt 3-5: Oudste dorpsheberg en pleisterplaats

Inleiding

In de drie eerdere Rosdoeken van dit jaar besteedde Harrie Jenniskens vanuit de werkgroep "Kaart 1832" aandacht aan het Kadaster in zijn oorsprong, zijn ontwikkeling en toepassing op grondbezit en toponymie. Deze bijdrage opent in ander perspectief: een reeks waarin wordt ingegaan op de geschiedenis van een aantal huizen aan de Markt en de mensen die er woonden.

Het kadaster als vertrekpunt

Bij de start in 1832 werd de gemeente Eersel kadastraal verdeeld in zes secties: De Hees (A), Schadewijk (B), Stokkelen (C), Boksheide (D), De Dijken (E) en Eersel Dorp (F). In totaal gaat het om tien zgn. 'minuutplans' met schaal 1:2500. Markt/Hint staan op de laatst genoemde sectiekaart. Bij die eerste registratie kreeg elke opmeting, bebouwd of onbebouwd, een nummer met de letter van de sectie. Door zijn bedoeling bij de instelling ervan – voornamelijk de basis voor grondbelasting en andere heffingen – gaf het Kadaster in zgn. leggers van elk perceel exacte maten en juiste tenaamstelling. Ook vermeldde het de daarop gestichte opstallen zoals kerken en molens, huizen en schuren of stallen. Degene op wiens naam iets staat, is echter niet per se de eigenaar, al zal dat vaak wel zo zijn. Toch zal hierna nog wel eens het woord 'eigenaar' gebruikt worden, terwijl niet is nagegaan of dit in juridische zin wel het geval is.

De kadastrale boekhouding was goed opgezet en werd secuur en correct bijgehouden. Bijna 150 jaar gebeurde dat handmatig, soms met bijbehorende situatietekeningen. Sinds ca. 1980 is alles gedigitaliseerd. Niettemin kunnen de oude leggers nog heel goed dienst doen bij onderzoek naar bewoning en bewoners van panden. Dat is dan ook de insteek geweest om de huizen aan de Markt eens nader te bezien en er – waar mogelijk – een stukje geschiedenis aan te verbinden.

Wat en hoe?

Wat wilden we? Het plan was per pand de tenaamstelling te geven vanaf het begin van het kadaster in 1832 tot de digitalisering omstreeks 1980, met daarbij zoveel mogelijk bijzonderheden van de bewoners. Die gedachte is verlaten toen bleek dat er op de Markt zelf zoveel verbindingen lagen, dat strakke beschrijving per huis heel moeilijk zou worden. Door aan- en verkoop, huwelijk en vererving lopen er lijnen van bewoning naar families, die elders op de Markt al thuis zijn of waren. Soms letterlijk van de ene kant naar de andere zijde. Hoe dit op te lossen?

Gekozen is daarom voor een weergave die deze 'dynamiek' probeert weer te geven. Het betekent dat de bewoners van een pand niet altijd in chronologie de revue zullen passeren. Soms komen er mensen bij die eigenlijk elders op de Markt thuis zijn. Zij komen dan later – bij een beschrijving van dat andere huis – uitvoeriger ter sprake. Al direct in deze eerste bijdrage komt dit om de hoek kijken.

Historische plek

Onze zoektocht begint bij een van de oudste en door de jaren heen ook markantste punten van de Markt: het huis tegenover de kapel. Nu is daar "Promessa", maar bij velen is het nog bekend als de oude "De Acht Zaligheden". Het heeft in 1832 als nummering F134 en F135 en staat dan op naam van Andries Geerits.

Van deze Andries of Andreas Geerits is niet veel bekend. Hij is in Westerhoven geboren [1762], trouwt met Theodora van Mierlo [Oerle, 1799] en overlijdt te Eersel in 1844.¹ Op dit jaartal komen we verderop nog terug. Geerits was "tapper" - mogelijk als boerherbergier - maar staat kadastraal genoteerd als "koopman". Als zodanig komt hij echter niet voor in de zgn. Patentregisters. Daarin werd van 1806-1810 genoteerd wie een beroep uitoefende waar een 'patent' - een officiële inschrijving - bij hoorde². Over de volgende bewoner valt echter meer te vertellen.

¹ RHCE Digitale stamboom; DTB Westerhoven, Inv.nr 46.1, fol.20 en DTB Oerle, Inv.nr 31.10, fol.66^v en BS Eer.

² RHCE; Kohieren van Patenten 1806-1810. Inv.nrs 128-129.

Afb. 1 Eersel Kad.kaart 1832 sectie F: huis en erf van Andries Geerits

Van de Meerij naar de Kempen

Carolus Lemkes is ± 1791 geboren in Den Bosch. Hier was hij dus wat nu soms 'd'n import' heet, al zal dat in die tijd niet zo genoemd of gevoeld zijn. Wanneer hij naar Eersel komt, is hij al getrouwd met Johanna Janssens. Hun oudste kind, Hendrikus, is in 1824 nog in Liempde geboren. Maar het tweede, Petrus, heeft in 1827 Eersel als geboorteplaats, evenals de twee dochters, Cornelia en Huberdina, over wie later meer.

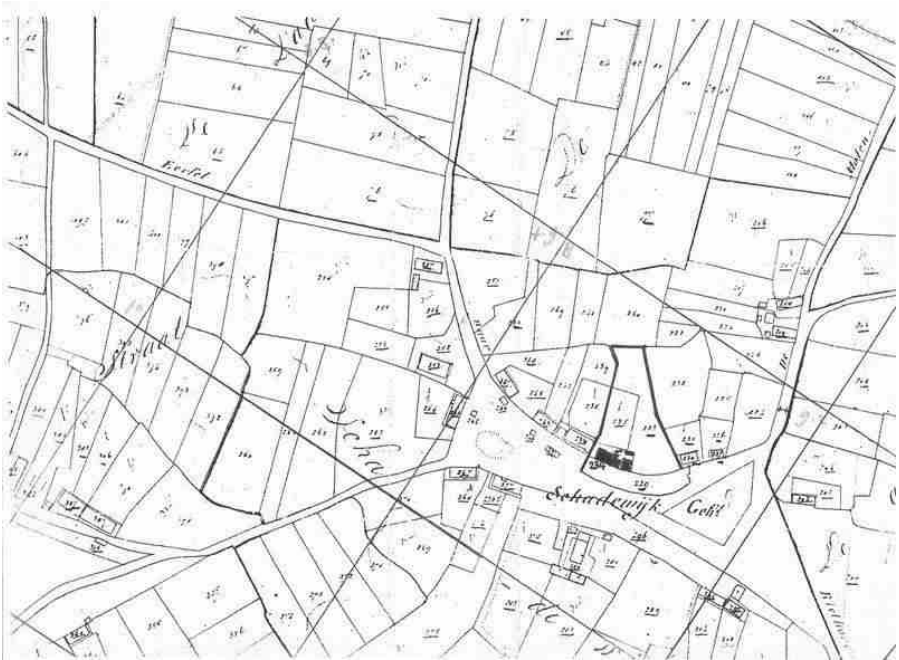
Lemkes zal dus omstreeks 1825-26 met echtgenote en kind hierheen gekomen zijn. Zijn vrouw, Johanna Janssens*1791, is waarschijnlijk uit Boekel of directe omgeving afkomstig. Samen met familieleden is ze daar betrokken geweest bij de verkoop van huizen en gronden voor enkele duizenden guldens, evenals in in Erp.³

Carolus Lemkes moet een ondernemend man geweest zijn. Uit het kadaster blijkt, dat hij op Schadewijk twee objecten van niet geringe betekenis op zijn naam kreeg: allereerst de molen en de grond eromheen [kad.B,91,92,93 en 94] met - op enige afstand ervan - ook nog een huis en hof [kad.B, 233,234 en 235]. Beide waren in bezit van Gijsbertus van Beverwijk.

Deze korenmolen op Schadewijk de Waterlaten, stond in de velden tussen Eersel en Steensel, ongeveer op de plaats waar nu het Paardensportcentrum is. Ze heeft een voorgeschiedenis die eeuwen terug gaat, maar die hier achterwege blijft. Het recht op een molen is een oeroud privilege dat een landheer met zorg uitgaf en ook beheerde. Een voorziening ook die plaatselijk van groot belang was en soms zelfs meer dan lokale betekenis had. In latere tijd en m.n. in de 18de eeuw namen 'vermogende mensen' er wel aandelen in. Zo dragen in 1783, ruim een halve eeuw voor Lemkes, de gebroeders Stappers (Dirk, Hendrik en Willem) 1/36^e deel van de molen over aan Margo Kox, de weduwe van wijlen Simon van Hove.⁴ Opmerkelijk: alle Stappers zijn ook bekend als leden van een - doorgaans welgestelde - teutenfamilie en Simon van Hove was een zeker niet onbemiddelde haarteut.

³ BHIC; Index Notarieel Protocol Erp, Toeg.nr 7691.17 e.v. over de jaren 1827, 1833 en 1834.

⁴ RHCE RA/Schepenbank, dl 38, fol. 46^v - 48 dd 02.04.1783.

Afb. 2 Eersel Kad.kaart 1832 sectie B: woonhuis, weiland, tuin, erf en schuur van Carolus Lemkes

Een nieuwe molen

Eerder publiceerde Kees Cornelissen interessante gegevens over de voormalige molen De Run⁵. Centraal daarin staat molenaar Petrus Lemkes*1827. Zijn vader is er niet in vermeld. Toch heeft vader Carolus ook in de ontstaansgeschiedenis van deze molen De Run een belangrijke rol gespeeld. Het grote gebied tussen de huidige Willibrorduslaan en de Markt – de Postakkers – was helemaal vrij, slechts doorsneden door een aantal zandwegen. De kadastrale informatie daarover is duidelijk: het bouwland *in de Postakkers*, perceel F275, groot 60,50 are, staat in 1832 op naam van Jan Maas de weduwe en vervolgens van Arnoldus Prinsen. Dit grote perceel F275 wordt gesplitst in drieën en krijgt als nrs F607, 608 en 609.

Deze percelen F607 en 608, van resp. 11.70 en 3.10 are, staan dan geboekt op naam van Carolus Lemkes. Ze gaan over op zijn vier kinderen Hendrikus, Petrus, Carolina en Huberdina en daarna

⁵ Rosdoek nr.126 (juni 2006), pp.22-25 en in Rd 127 (sep.2006), pp.18-27.

pas op Peter Lemkes alleen. Perceel F608 wordt aangeduid als windmolen, erf en Hendrikus en Petrus Lemkes als molenaars Eersel en Cornelia en Huberdina Lemkes als landbouwsters. Waarschijnlijk gaat het hier om een verdeling na 1846, het jaar waarin Carolus echtgenote overleed.

Kroniekschrijver P.N. Panken meldt voor 1850, dat er "*... eenen fraaijen windgraanmolen nabij het dorp Eersel, aan de oostzijde [is] opgerigt en de oude standaardmolen bij 't geh.Schadewijck naar de Gem. Strijp verplaatst.*"⁶

Cornelissen kon de naam van de eerste mulder van De Run niet met zekerheid geven en meende, dat het wellicht de genoemde Petrus Lemkes was.

Carolus is in 1855 op ± 64-jarige leeftijd in Eersel overleden. Op grond van het kadastraal onderzoek is nu duidelijk, dat *hij* de stichter geweest is van een nieuwe molen in de Postakkers (thans Quackelaer/Runstraat) en dat zijn oude molen er vanaf toen ook niet meer was.

In het vervolgartikel veronderstelt Cornelissen, dat Petrus Lemkes er misschien door zijn huwelijk met Elisabeth Beerens goed bijzat. Zij – een van de twee dochters van Anna Maria Verrijt en Gerardus Beerens, de bekende "echelenteut" uit Duizel - zal in goeden doen zijn geweest, maar ook Petrus zelf is evenmin uit een onbemiddeld milieu afkomstig geweest.

Van de molen naar de Markt?

Het is niet gewaagd om te veronderstellen, dat Carolus Lemkes al eerder dan in 1850 plannen gehad kan hebben om zijn molen in Schadewijk te verlaten.

Immers, in 1846 is zijn echtgenote overleden. Van de kinderen zijn dan in elk geval de dochters, Cornelia*1828 en Huberdina*1831, nog jong wanneer hun moeder sterft.

Voor zover we hebben kunnen nagaan, is de weduwnaar Lemkes niet hertrouwd en heeft hij misschien met zijn opgroeiende gezin meer in het dorp willen wonen. In 1844 is Andries Geerits overleden. Bood diens pand de gelegenheid die hij zocht?

⁶ De dagboeken van P.N.Panken 1819-1904; Memorieboek van een Brabantse schoolmeester. Eerste band: 1819-1858. Ingeleid en bezorgd door Dr. Peter Meurkens. Eindhoven [1993] Kempen Uitgevers. Hier p.100 (nr.276).

Met het huis aan de Markt heeft hij vermoedelijk ook een al bestaande herberg kunnen overnemen. Armlastig was onze molenaar zeker niet. In 1844 behoort hij bij de 24 Eerselnaren die moesten bijdragen aan een bijzondere belasting, opgelegd ter dekking van een groot staatstekort. Het ging om forse bedragen: in Eersel gemiddeld fl.32,04 per aangeslagene. Carolus Lemkes zit daar met fl.35,28 net iets boven.⁷

Hij heeft bij de nieuwe molen zeker nog geen woonhuis gebouwd. Het kadaster vertelt ons, dat bebouwing daar er in de vorm huis, stal, schuur etc. er pas ná 1874 bij komt. Mogelijk is Lemkes senior, samen met zijn zoon Petrus, wel betrokken gebleven bij de exploitatie en het beheer van de jonge molen in de Postakkers.

Carolus sterft in oktober 1855. Van zijn overlijden wordt aangifte gedaan door Petrus Hubertus Knapen, "gebuur" van Lemkes. Hoewel een 'gebuur' niet per se een directe buurman is maar ook een buurtgenoot kan zijn, woonde deze Knapen waarschijnlijk wel nagenoeg direct naast hem aan de Markt, nl. op nr 11, thans Kees van Oosterhout.

Beide dochters Lemkes trouwen in 1860 in Eersel. Cornelia is dan logementhoudster. Zij vertrekt daarna uit Eersel. Haar jongere zus Huberdina huwt in datzelfde jaar met Antonius Hubertus Schellens. Ze is dan tapster van beroep. De woorden 'logementhoudster' en 'tapster' geven een zekere rangorde aan: oudste/jongste zus. Het zijn echter vooral ook stevige aanwijzingen dat Lemkes daar met zijn dochters begon en dat na zijn overlijden die twee hun herberg/logement tot hun huwelijk nog samen hebben voortgezet.

Oudere inwoners herinneren zich dat er in de oorspronkelijke buitenmuur van het huis, aan Duizelseweg-kant, nog twee of drie ijzeren ringen zaten, bestemd om er paarden aan vast te binden. Die ringen zijn pas midden '70 verdwenen, bij de sloop van die muur om meer ruimte te krijgen voor een restaurant. De Acht Zaligheden is niet alleen een pleisterplaats geweest, maar heel zichtbaar ook een "uit-spanning".

Het markante pand tegenover de kapel is dus - Geerits meegerekend - zeker al zo'n twee eeuwen in gebruik. Eerst als

⁷ Zie voor meer informatie mijn Een financiële noodgreep in 1844; Rosdoek nr.134 (juni 2010), pp.9-18.

rustpunt voor voerlui, dan als herberg en logement, later dorpscafé en hotel, tot moderne horecavoorziening die het nu in verschillende vorm al jaren is.

De band blijft

Van de zonen weten we al, dat molenaar Petrus al in 1858 met de Duizelse Maria Elisabeth Beerens getrouwd is. Zij is een dochter van "echelenteut" uit dit dorp. De oudste Lemkes, Hendrikus, huwt in 1868 met Maria Elisabeth Francisca Cools. Ook hij gaat uit Eersel weg.

Toch blijven de families Schellens en Cools heel nauw verbonden met de verdere geschiedenis van het huis Markt 3-5. In een volgend artikel komen deze twee uitvoerig aan bod, evenals een overzicht van de uitbaters van het pand in de vorige eeuw.

Nijmegen, Pierre Panken en Harrie Grielen, Eersel.

<p>CHINEES-INDISCH-RESTAURANT</p> <p>美華酒家</p> <p>"MEI WAH"</p> <p>5503 BK VELDHOVEN Burg. v. Hoofflaan 83-89 Tel. 040-2534732 Fax. 040-2547073</p>	 <p>5615 AB EINDHOVEN Leenderweg 86 Tel. 040-2117557</p>
<p>Dagelijks geopend van: 11.00-22.30 uur</p> <p>Exclusieve accommodatie voor Uw: partijen - familiediners - lunch of diner met zakelijke relatie - personeelsavonden - etc.</p>	

DE POMP: STOER ÉN MET GESCHIEDENIS

Inleiding

De mooiste bezienswaardigheid na onze kapel is toch wel de fraaie dorpspomp, een stoere wachter, maar . . . wie er iets meer van wil weten, moet wel moeite doen. Onder welke omstandigheden is die er gekomen en hoe is dat indertijd gegaan? Eenvoudig toegankelijke informatie is er niet. Aan een van de zijkanten vind je, nog goed leesbaar, slechts een simpel jaartal gebeiteld in Romeinse cijfers: mdccclxiv, 1864. Zo'n eenvoudig jaartal laat zien dat de pomp er al ruim 150 jaar staat. Stoer en ook met geschiedenis. Hoewel de pomp al sinds de jaren '60 als beschermd monument te boek staat, is er geen beschrijving van voorhanden.

Schrale oogst

Het oude Vrijheid aan de Run uit 1948 heeft slechts een pentekening⁸ en ook Herman Strijbos noemt bij zijn wandeling over de Markt ruim twintig jaar later alleen maar, dat de oude hardstenen pomp uit de 19de eeuw beschermd monument is⁹. Er staat een wel een tekening van bij, maar die komt gewoon uit het eerste boekje. Ook het grootste werk over ons dorp uit alweer de vorige eeuw(!) - Duizel Eersel Steensel Drie Zaligheden - vermeldt de pomp niet.¹⁰

Later¹¹ gebeurt dat wel en zijn er ook enkele bijzonderheden over te lezen, maar details ontbreken er net zo goed als in de drie hiervoor genoemde. De paragraaf aanduiding 'Een zuil op een put' geeft het eigenlijk al enigszins aan: veel échte informatie is er dan ook niet in te lezen. Niet meer dan een aantal globale waarnemingen. Daarvan zullen er in de loop van deze bijdrage toch wel enkele nog eens verschijnen. Om iets meer van onze pomp te kunnen zeggen, is het al bij al een te schrale oogst. Is er nog wel iets te vinden?

⁸ Voor het eerst verschenen in 1948. Zie de 2e druk, z.pl., z.j., p.87.

⁹ Duizel Eersel Steensel; Volksleven en verleden dl 1 (niet verder verschenen), Z.pl.,z.j. (1976), p.56-61.

¹⁰ Dams, A., F.P.J.Huijbregts en J.Spoorenberg, Duizel Eersel Steensel; Drie Zaligheden. Hapert, 1989.

¹¹ Grielen, Harrie m.m.v. Christ Thijssen, Eersel . . . 'zaligheid. Eersel 2006 (De Boekenlegger), p.103.

Zo zou je wel willen weten of plaatsing toen ook al in de gemeenteraad besproken werd, wat de kosten van zo'n karakteristieke pomp zouden zijn, hoe de sociale omstandigheden waren, of er in het dorp van toen deskundigheid was voor het in werking stellen en of de fraaie bekroning met de torens – symbool voor het gemeentewapen – er ook vanaf het begin is geweest.

Weinig beraadslaging , geen notulen

In deze tijd zijn we eraan gewend dat "alles" – nou ja bijna alles – wel ergens is terug te halen vanuit raadvorslagen, besluiten en plannen ter uitvoering. Met die achtergrond zoek je. In het Regionaal Historisch Centrum in Eindhoven is het gemeentelijk archief van Eersel geordend en ook toegankelijk.

Maar noch de notulen van de raad, noch het register met "Deliberatiën" – discussies of overwegingen - laten iets zien van wat in die tijd toch de totstandkoming van een behoorlijke algemene voorziening moet zijn geweest.¹² Helaas zijn met name de notulen, uiterst beknopt en nauwelijks meer leesbaar: de inkt is zeer verbleekt en de secretaris had een slechte hand van schrijven.

Het Koninkrijk der Nederlanden krijgt vanaf 1815 steeds meer – en ook steeds beter - bestuurlijke greep op het land. Dat is goed te zien in de zgn. gemeenteverslagen, -rekeningen en – begrotingen die jaarlijks de plaatselijke toestand opvragen en controleren aan de hand van 'model' lijsten die moeten worden ingevuld. Lezend in deze stukken ontstaat er haast vanzelf een mooi beeld van het dorp zoals het toen was met aantal inwoners, middelen van bestaan, bebouwde gronden, producten, wegen en andere voorzieningen en nog veel meer.

De gemeentebegrotingen zijn voor Eersel niet meer allemaal, maar de rekeningen zijn vrijwel compleet bewaard.

In het verslag over 1864 staat vermeld "het aanleggen eener *nieuwe pomp*".¹³

Niet meer dan dit. Het kan erop wijzen, dat er eerder al een voorziening was, mogelijk een put voor mens en dier? Of dat ook al een *pompvoorziening* was, is niet duidelijk. Op de kadastrale

¹² Eersel Notulen Gemeenteraad 30 April 1857 – 23 Dec.1885 [RHCE 15019; 173] en Eersel Register Deliberatiën 1810-1869 [RHCE 15019; 180]

¹³ In hoofdstuk III, artikel 3

kaart van 1832 is, ongeveer op de plaats waar nu de pomp staat, wel iets ingetekend. Een poel?

Kad.kaart 1832 : fragment Marktveld

Markt/Hint liggen bij een rug van dekzand. Het is voor de hand liggend dat op die plek een bepaalde vorm van kwel was, die het waterpompen aanzienlijk makkelijker maakte. Op basis van de huidige grondwaterkaarten is daar nu niets meer van zichtbaar. Het grondwater is de laatste 60 jaar in bijna in heel Brabant aanzienlijk gezakt.¹⁴ Er is wel verondersteld, dat water vanuit de hoger gelegen Markt naar de poel bij het Areven (Quackelbos) zou lopen, maar dat is niet zo. Zie de opmerkingen hierover in het naschrift.

¹⁴ Gemeente Eersel, meded.Th.Hendriks

Technische ontwikkelingen en een epidemie

De late 18de eeuw is een tijdperk waarin op allerlei gebied technische vooruitgang wordt geboekt. Het zijn ontwikkelingen die zullen bijdragen aan de enorme industriële expansie van de erop volgende "ijzeren" eeuw. Net als nu staan aan de basis daarvan de "uitvinders", gedreven mensen die speuren naar vernieuwing, vereenvoudiging of verbetering van wat tot dan gewoon was.

Zo'n man was de Engelsman Joseph Bramah (1748-1814). Door een ongeluk in zijn jonge jaren werd hij geen boer, maar leerling-timmerman. Later, als slotenmaker, kreeg hij belangstelling voor hydraulische techniek en ontwikkelde hij – naast heel veel meer- ook pompen. Van zijn bierpompen schijnen er vandaag de dag nog in gebruik te zijn in Engelse pubs! Wie meer van hem wil weten, googlet even op zijn naam.

De 19de eeuw kende behalve grote vooruitgang in ook de medische wetenschap, grote tegenslagen in ziekten. De meest beruchte epidemie was die van de cholera. De angst ervoor is misschien het best te vergelijken met de dreiging van ebola in onze tijd. Met dit grote verschil dat nu door snelle wereldwijde communicatie en aanpak verspreiding beperkt is gebleven. Dat was in de 19de eeuw niet het geval.

Cholera brak in 1817 uit in India en bereikte na enkele jaren ook Europa. Tussen globaal 1830 en 1870 waren er grote epidemieën in Europa en ook in Nederland, waarbij die van 1866-67 de meeste slachtoffers eiste: 21.000 doden op een bevolking tot van ca. 3,5 miljoen. Het aantal overledenen in Brabant was betrekkelijk gering. De bevolkingsdichtheid was hier minder, maar misschien speelt ook mee dat er putten waren op eigen erf met minder kans op overdracht van de besmetting. In de militaire kampementen vielen wel slachtoffers¹⁵.

¹⁵ Zie hiervoor Beex, Bart; Cholera in Kamp Oirschot in De Rosdoek nr.155 (sep.2015) p.15-27 en Cholera in Brabant; in Brabants Heem, jg 48 (1996), p.97-102.

Liep Eersel voorop?

Aanvankelijk voelde men zich machteloos en bestond de behandeling van cholera uit afwachten wie sterk genoeg zou zijn om te overleven. Al gauw echter gingen medici aan het werk om de oorzaak van de ziekte te achterhalen en ook de Nederlandse overheid zat niet stil. Op het vermoeden in 1854 dat slechte hygiëne en met name vervuild drinkwater de boosdoener was, kwamen er vanaf 1860 landelijke maatregelen. Er werd flink schoongemaakt, mestvaalten werden opgeruimd, riolering en drinkwatervoorzieningen aangepakt. Op officiële lijsten stonden de talrijke aanwijzingen die de afzonderlijke gemeenten moesten nemen. Eersel komt er niet op voor.¹⁶

Voorzag men wat er ging komen en speelde men daarop in? Moeilijk te zeggen natuurlijk.

Feit is dat het Eerselse gemeentebestuur op de begroting voor 1864 gelden reserveert voor een goede drinkwatervoorziening tot een bedrag van f. 325,=.¹⁷ Het is niet gewaagd om te veronderstellen, dat de dan actuele zorgen over verspreiding van de cholera een overweging zullen zijn geweest. Men gaat ook voortvarend aan het werk.

Alles in één hand

Een ervaringswijsheid die het ook tegenwoordig nog regelmatig zijn waarde bewijst. In 1864 wist men er ook van. Bouwmeester A.J.Bolsius uit Eindhoven neemt het grootste deel van het werk én van het budget voor zijn rekening.

Uit de nota's aan de gemeente blijkt dat het eerste werk al in maart van dat jaar is gebeurd en dat het in juni/juli het karwei klaar was. Hoe ging dat dan?

De anderhalve eeuw secuur bewaarde en heel overzichtelijke facturen laten het haarfijn zien.

De kosten van aanleg, begroot op f 325,= , worden gerealiseerd voor slechts f. 226,03. Bolsius declareert daarvan het grootste deel: in totaal f 175,00

De overige uitgaven van ruim f. 50,= zijn per stuk allemaal minder dan f 15,=(!) en gaan naar werk dat Eersels volk levert.

¹⁶ Zie voor bijv. dit overzicht De Nederlandsche Staats-Courant van 31.08.1866; Tweede Bijvoegsel. Te raadplegen in Delpher, database voor historische kranten van 1618-1995; Kon.Bibliotheek 's-Gravenhage.

¹⁷ RHCe Eersel Gemeentebestuur 1690-1930; Gemeenterekeningen 1881-1929, doos 70 nr. 434 en voor de bijlagen bij de rekeningen doos 76, nr.521

- Joh.Vossens vraagt voor arbeidsloon en levering van materialen f 12,40

1864

Het Gemeente bestuur van Erkel debet
aan J. Vossens wegens gedane
arbeidsloon en geleverd hout

22 Maart 1864 van de stalen 120	
voor hout weeg	20
2 April aan Erkel gemaakt 1	
voor hout	8
voor lang loon	1
29 April 1/2 dag	0.60
9 Juny aan gedane bakken 60	
te Samen f 12.40	

maakt den 21 Juny 1864
J. Vossens

J. G.

- Joseph Heeren levert 1200 stenen voor de put bij de pomp f 12,==
- Jan van Laarhoven ontvangt voor "vijf en drie vierden dag werken bij het stellen der pomp" f 2.87
- Joseph Sprengers brengt in rekening voor een en een vierde dag werken aan de pomp f 0.70

- F.van der Sanden had "vragt van voorwerpen behoorende tot de pomp" opgehaald en naar Eersel vervoerd f 12,25
- P.J.Sleegers, metselaar werkt 6 3/4de dag en vraagt daarvoor f 5,40
- Simon Kwinten vervoert spullen van Eindhoven naar Eersel voor f 3,25
- Adrianus F. Eijckholt levert "leder, hennep en vet voor de pomp" voor f 2,10
(Hij is al sinds plm.1810 schoenmaker in Eersel)

Burgemeester A.J.Hoebens en F.Aarts, wethouder ondertekenen de betalingsopdrachten – de "Bevelschriften van betaling"- in januari 1865, maar de rekeningen zijn wel eerder betaald, zoals blijkt uit de afzonderlijke nota's.

Bouwmeester = architect én aannemer

Voor details over de bouw van de pomp is de factuur van Bolsius het interessantst. [Zie afbeelding van betreffende factuur op pagina 19]

In de eeuwen ervoor is een bouwmeester tekenaar en ontwerper, de architect van nu. Onder zijn toezicht en leiding wordt het werk uitgevoerd. Eindbedrag van de factuur en de opbouw ervan, lijken te bevestigen dat dit ook in het midden van de 19de eeuw nog steeds zo was.

Bolsius specificceert de "*bouwstoffen voor eene Marktpomp*", maar voert ook reiskosten en honorarium van den bouwmeester zelf op. Samen ruim f 30,=. Dat wijst op tekenen en toezicht houden. Daarnaast staat er "arbeidsloon aan diversen" en brengt hij kennelijk door hem betaalde reis- en verblijfkosten van steenhouwer en loodgieter in rekening. Die twee kwamen dus van elders en verbleven hier.

Eindhoven 29/July 1854

De Gemeente Eersel Wobst
aan J. J. Polius - Bouwmeester
voor bevestiging van een Markt-pomp.

twee koperen pomp-slotten	fl. 7.45
looden buizen - solden - stellingen - etc.	55.90
gegeven yzer met boren kerben	34.76
gesmeed yzer	15.55
twee houten konijgen	2.00
vermen	2.20
arbeidsloon van de vissie	3.00
vee en verblijft-kosten van steenhouwers en lozijgers	9.00
vrachten en bruggenportien	4.60
vee-kosten van den bouwmeester	12.00

De Samen fl. 156.36
het honorarium bedraagt 18.64

Totaal fl. 175.00

in Raad voldaan - J. J. Polius

Bij het materiaal vallen op de loden buizen, het gegoten en gesmede ijzer, "verwen" en de twee koperen pompsloten, de uitvinding van Bramah. De houten "deuntjes" op de factuur zijn vermoedelijk klampen om iets strak te spannen of vast te houden. Het lijkt erop, dat Bolsius het meeste van wat hij nodig had zelf naar Eersel liet brengen. Dat zullen zijn 'vrachten' zijn.

Vermoedelijk was het nodige hier niet in voldoende mate beschikbaar of niet in de gewenste kwaliteit. De twee pompsloten hebben te maken met de twee tappunten aan de kolom. De Eerselse mensen krijgen voor hun gezamenlijke diensten aan plaatselijke materialen (stenen e.a.) en arbeid ruim f 50,=, iets meer dan 20% van de uiteindelijk gemaakte kosten. Vooral die van arbeid vallen op: metselaar Slegers is met zijn uurtarief van ca. f 0,80 de best betaalde. De twee anderen, Sprengers en Van Laarhoven, ontvangen resp. f 0,50 en plm. f 0,55 als uurloon. Zulke bedragen verbazen ons telkens weer. Maar je moet ze afzetten tegen de omstandigheden van toen. Armoe op het platteland - en niet alleen in Brabant! - was 'normaal', 'rijkdom' een uitzondering en ook altijd relatief.¹⁸

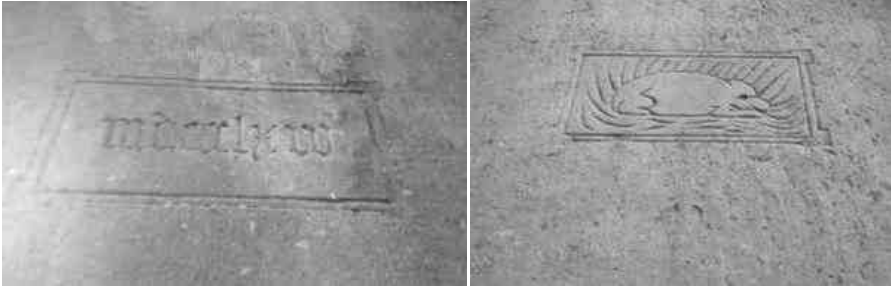
Middelpunt van dorpse gebeurtenissen

De eenvoudige hardstenen kolom heeft sinds mensenheugenis aan twee zijden een uitloop en ook twee pompzwenfels. Dat is gemakkelijk wanneer er veel mensen komen om water te halen. De koperen uitlopen zijn met een bladmotief versierd. Het is goed mogelijk, dat deze dubbele kraan er van oudsher al is, maar

¹⁸ Zie hiervoor <http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php>. Met gegevens van deze site is een inschatting te maken van de koopkracht/geldontwaarding tussen 1864 en 2013 (laatste jaar). De f 1,= van toen moet dan met factor 23,4 worden vermenigvuldigd. D.w.z. dat voor de fl. 1 - van 1864 nu ca € 23,50 nodig is. M.a.w. dat voor de fl. 1 - van 1864 nu ca € 23,50 nodig is, maar of dat een reële vergelijking in koopkracht oplevert, blijft de vraag.

niemand meer te vinden die het zeker weet. Ook de rekening van Bolsius geeft daarover niet echt uitsluitsel.

Aan de ene zijde staat het 1864 in Romeinse cijfers, aan de andere kant is in ongeveer dezelfde grootte een dierfiguurtje afgebeeld. Het lijkt het meest op een egel.

Wat in het voorbijgaan niet opvalt, is dat de bekroning - op ca. 2.25m hoogte - op elk van de hoeken een torentje heeft plus nog een grotere toren die iets hoger is geplaatst. Dat je dit niet ziet, is niet vreemd: in geen enkele positie kan het menselijk oog de vier kleine torens *tegelijk* zien. Het effect is duidelijk en ook zo bedoeld. De twee kleine torens die je altijd ziet en met de grotere daar bovenuit vormen die tezamen de drie torens van het oude gemeentewapen van Eersel. Die top zal er vanaf het begin geweest zijn: een kroon voor de pomp en voor ons dorp.

Bevrijding? Vuur in de kroon!

Het is trouwens een wonder dat die bekroning nog steeds redelijk intact lijkt. Wijlen Piet Kwinten, oud-onderwijzer, was geboren en getogen op de Markt en stichter van de voormalige oudheidkamer. Het huidige Kempenmuseum is eruit voortgekomen.

In de tijd dat op 18 september uit Bayeux het bevrijdingsvuur naar Eindhoven werd gebracht, ging 'mister Kwinten' het op 19 september daar halen met jongens uit de hoogste klas van de lagere school. In keurige kledij met rood, wit en blauw liepen ze om beurten een kilometer met een fakkel naar Eersel. Daar wachtte het halve dorp ze op en brandde het bevrijdingsvuur een dag en een nacht(!) tussen de torens van de pomp.¹⁹ Dat het

¹⁹ Zoals te lezen is in het Eindhovens Dagblad van 21 juli 1978.

hardstenen ornament daarbij niet uit elkaar is gespat, mag een wonder heten. Ook schijnen een aantal dorpse feestneuzen de pomp nog ooit te hebben omgebouwd tot een enorme biertap
....²⁰

Een stoere wachter ja, in al zijn eenvoud, nu al meer dan anderhalve eeuw. Soms lopen we achteloos aan hem voorbij. Is het omdat we weten dat hij er toch wel voor ons blijft staan? Waarschijnlijk wel, al getuigen misschien de restauraties aan zijn massieve romp ook van de slagen die hij de loop van de tijd heeft opgevangen?

Hij is ons dierbaar, de pomp, met zijn vierkante voorkomen, stevig verankerd in Eerselse bodem, bij ons, in de grond van onze Markt.

Harrie Grielen

Naschrift

Mededeling van Theo Hendriks, Gemeente Eersel:

Voor zo ver ik weet, is de pomp een gewone zuigerpomp die het grondwater terplekke omhoog haalde. Het verhaal dat er in de omgeving een poel lag is mij bekend. Om meer om inzicht te krijgen in de morfologische structuur van de bodem, zou je terplekke grondboringen moeten doen. De ondergrond verklaart veel.

De relatie tussen de poel bij het Quackelbos en de pomp lijkt mij niet geloofwaardig. De omgeving rondom het Quackelbos is van oudsher een natuurlijke laagte met kwelvorming. De huidige poel is overigens voorzien van een leemlaag om het leeglopen te voorkomen.

²⁰ Idem

IN MEMORIAM MARTIEN VAN ZOEREN

Op 27 oktober jl. is Martien van Zoeren overleden. Hij was 77 jaar oud, woonde in Vessem en was jarenlang een trouwe bezoeker van veel lezingen van onze kring. In zijn werkzame leven was Martien als landmeetkundige verbonden aan het Kadaster.

Vanuit deze betrokkenheid, vanuit zijn liefde voor cartografie en alles wat te maken had met meet- en rekentechniek, leverde Martien regelmatig ook zijn bijdragen aan onze Rosdoek.

Bescheiden als hij was, informeerde hij dan tevoren voorzichtig "of we nog wel een artikel konden gebruiken?"

Al in 2000 leverde een eerste bijdrage op. Het jaar erna volgde een artikel over cartografie en in 2004/05 gedegen beschouwingen over Oude afstandsmaten en de Nul-meridiaan van Ferro, die in twee resp. drie afleveringen van de Rosdoek verschenen. Martien hield van een gedegen opzet en goede uitleg.

Eind jaren '50 had hij zijn dienstplicht vervuld als artillerist-waarnemer. Dat was een situatie waarin nog lang geen sprake was van

computers en ander snel rekentuig, maar - zo vertelde hij eens - alles hing af van nauwgezette observatie en rekenvaardigheid in het veld. Die moest secuur zijn en daarop werd vertrouwd. Dat paste precies bij hem. Die ervaring legde hij voor de Rosdoek nog eens vast in een tweetal boeiende bijdragen: Meten bij de veldartillerie.

Martien is er niet meer. De redactie wenst zijn vrouw, zijn kinderen en kleinkinderen sterkte bij het verlies.

DE VIERDE KONING

Uit oude geschriften is gebleken dat de wijzen uit Perzië afkomstig waren. Het waren geen koningen maar magiërs....geleerden....sterrenkundigen. Zij hadden door de bestudering van de profetieën, gekoppeld aan de stand van de hemellichamen, begrepen dat de geboorte van de mensenkoning nabij was.

In het Nieuwe Testament, d.w.z. in de vier evangeliën, in de brieven van de apostelen en in de Handelingen van de Apostelen, zijn amper gegevens te vinden die betrekking hebben op de geboorte van Christus. Alleen de evangelisten Mattheus en Lucas vermelden beiden in hun tweede hoofdstuk heel summier iets over deze geboorte. Zij spreken niet over **koningen** maar over **wijzen** en noemen al helemaal geen namen. Wel vermelden zij de gaven die de wijzen meebrachten: goud, wierook en mirre. Wie hun de namen Melchior, Balthasar en Caspar gegeven heeft en waar of in welke cultuur is niet bekend. Eigenlijk waren er vier wijzen, althans in de oosterse cultuur waar **Artaban** een voorname wijze is, die drie edelstenen als geschenk voor de belangrijke koning zou meenemen.

Artaban was een slanke man en zeer edelmoedig van karakter, meestal gekleed in het wit, zoals de leer van **Zoroaster**, de God der reinheid, dat voorschreef. De vier wijzen hadden afgesproken dat zij, zodra ze het **Teken** zouden waarnemen, op weg zouden gaan naar een bekende tempel even buiten Babylon om vandaaruit samen door te reizen naar **Jerusalem**. Ze zouden op elkaar wachten tot de tiende dag na het verschijnen van **"Teken"**. Nu volgt de legende van een oosterse versie.

In die dagen, toen keizer Augustus heerser was over vele koningen en Herodes in Jerusalem regeerde, leefde in de stad Ecbatana, midden in de Persische bergen een man, de Medeër Artaban. Zijn huis stond dicht bij de koninklijke paleizen en rondom de woning van Artaban strekte zich een heerlijke tuin uit. Artaban was een lange, donkere man van ongeveer 40 jaar, met schitterende diepzwarte ogen onder een breed voorhoofd, het voorhoofd van een dromer, een man met een teer gevoel, maar met een onbuigzame wil.

Hij stond bij de deur om zijn gasten te verwelkomen. "Welkom!" zei hij met zijn diepe, welluidende stem. "Welkom Abdus en vrede zij u Rodaspus en Tigranus en allen....bijzonder welkom u, mijn vader Abgarus. Laten we gaan naar de blauwe kamer." Na het zingen van de hymne Ahura-Yasna zei Artaban tot zijn vrienden: "Wij hebben de geheimen van de natuur doorzocht en de genezende kracht van water en vuur en planten bestudeerd. Wij hebben ook de profetische boeken gelezen waar in woorden die moeilijk te begrijpen zijn, de toekomst vaag voorspeld wordt. Maar de machtigste van alle kennis is die van de sterren."

Artaban haalde uit zijn tuniek twee linnen rollen te voorschijn, spreidde ze uit en las: In lang vervlogen tijden waren er wijze mannen in Chaldea van wie de eerste magiërs het geheim der hemelen geleerd hebben. En van hen was Bileam een van de machtigsten die de profetische woorden opschreef: Een stad treedt te voorschijn uit Jacob; een scepter staat op uit Israël. Meesmuilend antwoordde Tigranus: "Juda was een gevangene aan de rivieren van Babylon en de zonen van Jacob waren slaven van onze koningen. De stammen van Israël zijn in de bergen als verloren schapen verspreid en uit het overschot dat nog in Juda onder het Romeinse juk leeft, zal ster noch scepter opstaan." "En

toch," antwoordde Artaban, "was het de Hebreëer Daniël, de machtige droomuitlegger, die hoog geëerd werd door onze grote koning Cyrus. Daniël was een waar profeet en kenner van de gedachten van God.

"Maar mijn zoon", zei de beminnelijke, oude vader Abgarus twijfelend, "wie kan de sleutel vinden om de betekenis van profetieën te ontsluiten?"

Artaban antwoordde: "Het is onthuld voor mij en mijn drie vrienden, de magiërs Caspar, Melchior en Balthasar. Wij hebben de oude kleitafelen van Chaldea doorzocht en de tijd berekend. We hebben de hemel bestudeerd, en in deze lente zagen we twee van de grootste sterren samenkomen in het teken van de vissen dat is het sterrenbeeld van de Hebreëën. Ook zagen we daar een nieuwe ster, die slechts één nacht scheen en dan weer verdween. Nu naderen de twee grote planeten Jupiter en Saturnus elkaar weer en deze nacht zullen zij zich verenigen. Mijn drie vrienden staan op de uitkijk in de oude tempel van Borsippa in Babylon en ik zie er hier naar uit. Als de heldere ster weer verschijnt, zullen mijn drie vrienden tien dagen in de tempel op mij wachten en dan trekken we samen naar Jerusalem om de beloofde, die als koning van Israël geboren zal worden, te zien. Ik heb me voor de reis gereed gemaakt.

Ik heb mijn huis en mijn bezittingen verkocht en drie edelstenen gekocht om ze aan de koning ten geschenke te geven."

Hij stak de hand in de binnenste plooi van zijn gordel en haalde er de drie edelstenen uit te voorschijn: een kostbare diepblauwe saffier, een stralend rode robijn en een parel, witter dan de witste sneeuw. En hij sprak: "Gij allen, wilt gij mij op deze pelgrimstocht vergezellen voor enige dagen, misschien tot Borsippa?"

Helaas, geen van deze acht vrienden voelde met hem mee. Maar Abgarus, die weinig heil van de reis van zijn zoon verwachtte, zei bemoedigend tegen Artaban: "Toch is het beter zelfs de schaduw van het hoogste te volgen dan tevreden te blijven met het laagste." Zo verliet de een na de ander de blauwe kamer met haar zilveren sterren en bleef Artaban tegen de morgen eenzaam achter. Buiten was de hemel donker maar tegen de westelijke horizon was de hemel helder. Jupiter en Saturnus gleden naar elkaar toe en verderweg werd uit de duisternis een blauwe vonk geboren die eindigde in een wit-stralende stip. Artaban boog het

hoofd, bedekte met zijn handen het voorhoofd en zei: "De Koning komt; ik ga heen om Hem te begroeten."

De hele nacht had Vasda, het snelste en sterkste paard van Artaban, in de stal gereed gestaan, getoomd en gezadeld. Het wist nog niet dat het in tien dagen 150 parasangen, d.i. ruim 800 km. d.w.z. 82 km. per dag, moest afleggen. En dat nog over slecht gebaande wegen, door woestijnen en onherbergzame streken.

Maar Vasda was sterk en Artaban een voortreffelijke meester. Ze bereikten de stad Ctesifon, waar de Partische vorsten regeerden, en verderop de uitgebreide metropolis Selencië, door Alexander gebouwd; op doorwaadbare plaatsen konden ze de wilde rivieren, de Eufraat en de Tigris oversteken. Op de avond van de tiende dag bereikte Artaban de vervallen muren van het dichtbevolkte Babylon. Vasda's krachten waren nagenoeg uitgeput, het had deze dag meer dan 90 km. afgerend. Graag was Artaban de stad ingegaan om rust en verkwikking te zoeken voor zichzelf en zijn paard. Dat betekende echter wel nog drie uren reizen voor hij de tempel van Borsippa zou bereiken en dit moest wel voor middernacht.

Daarom verder, door de donkerte van een dicht bos dadelpalmen. De toch al trage stap van Vasda stokte. In het zwakke schijnsel zag Artaban een man op de weg liggen, zo te zien een joodse balling, lijkbleek en dat wellicht door een dodelijke koorts in deze moerassige streek. Zijn hand voelde kil. Dood? Dit wordt een begrafenis van de woestijn, aas voor de gieren. Toen Artaban zich weer omkeerde, hoorde hij een zwakke zucht en voelde een hand aan de zoom van zijn kleed. Wat te doen? De man laten sterven en verder gaan om nog op tijd te komen en zijn grootse plan niet te laten mislukken? Nee nee, hij verzorgde de zwakke, twee uur lang. Deze vroeg hem met zwakke stem: "Wie zijt gij?" "Ik ben Artaban de Magiër uit Acbatana, op weg naar Jerusalem om de geboren Koning der joden te zoeken." "De God van Abraham, Isaac en Jacob moge de reis van u, barmhartige, begunstigen. Ik bezit niets om u te belonen. Ik weet echter wel waar gij de Messias zult vinden; onze profeten hebben gezegd dat hij te Bethlehem in Juda en niet in Jerusalem geboren zal worden. Vaarwel, gij Magiër."

Artaban bracht hem naar een herbergier en gaf hem een van de edelstenen voor de verdere verzorging van de balling. Het was al lang na middernacht. Artaban spoorde Vasda aan, die als een gazelle over de stille vlakte draafde, tot bij de *Tempel der Zeven Sferen*, waar hij geen spoor van zijn vrienden kon ontdekken. Vlug reed hij een heuvel op, besteeg het hoogste terras en zocht in het westen naar zijn vrienden. In de hoek van het terras onder stukjes steen

vond Artaban een strookje perkament: "Wij hebben gewacht tot na middernacht en kunnen niet langer toeven. Wij gaan om de Koning te zoeken. Volg ons door de woestijn."

Wanhopig gaat Artaban, de vierde wijze, terug naar Babylon om er met de saffier een kameel en leeftocht voor het vervolg van de reis te kopen. Hij trok verder, bereikte Damascus, de vallei van de Jordaan en het hoogland van Juda en kwam te Bethlehem aan, drie dagen later dan zijn bekenden, de drie Wijzen. Hij zou de Koning zijn kostbare robijn aanbieden.

In de stille straten van Bethlehem hoorde Artaban een vrouwenstem zacht zingen voor haar kindje. Ze vertelde van de drie Magiërs uit het oosten die drie dagen geleden aangekomen waren en spraken van een ster die hen naar de plaats van Jozef van Nazareth met zijn vrouw Maria geleid had; de vreemden hadden het pas geboren kind gehuldigd en het rijke geschenken gegeven. "Maar de reizigers zijn onverwachts weer vertrokken. De man en de vrouw zijn 's nachts heimelijk gevlucht, zegt men, naar Egypte."

De vrouw nodigde hem binnen; Artaban ging graag op het aanbod in en zag het mooie kind stralen. Dit kind zou wel de beloofde Vorst kunnen zijn, dacht hij. Plotseling, na een eenvoudige maaltijd, een woest gekrijs buiten...."Soldaten, de soldaten van Herodes, ze doden onze kinderen...." De vrouw verschuilt zich met haar kind in een donkere hoek van de kamer en Artaban stelt zich op aan de ingang van het huis. Hij is gekleed op zijn Perzisch. Op de por van een soldaat blijft hij onbeweeglijk staan, kalm, als een vorst. Hij nam de soldaat ter zijde en zei op zachte toon: "Ik ben hier alleen en dit kleinood wil ik aan de bevelhebber geven, als hij mij met rust laat." Hij toonde de robijn. De bevelhebber, begerig naar zo'n pracht robijn, griste

hem uit de hand en riep: "Voorwaarts, mannen, hier is geen kind, het huis is leeg."

Artaban keerde terug in de sobere woning en naar het oosten gericht, bad hij: "God van de waarheid, vergeef mij mijn zonde. Ik heb een leugen gezegd om het leven van een kind te redden. Twee van mijn geschenken waren reeds weg." Vol vreugde hoorde hij de vrouw dan spreken: "De Heer moge u zegenen en behoeden omdat gij mijn kind gered hebt. Hij schenke u vrede."

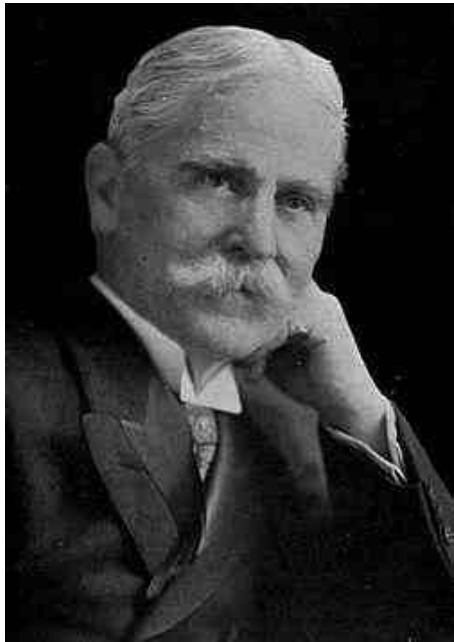
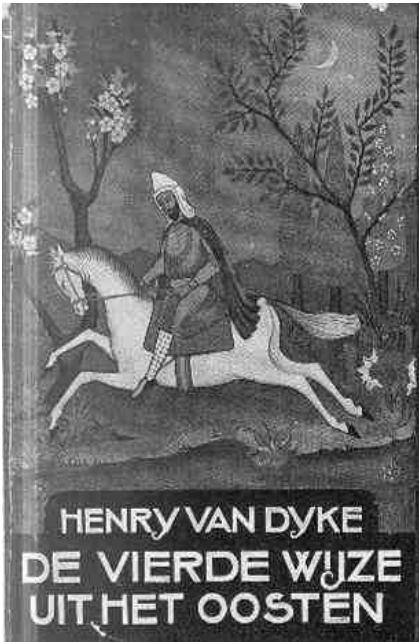
Drie en dertig jaren waren van Artaban's leven voorbijgegaan in Egypte en Israël....en nog was hij pelgrim. Oud en vermoeid, gereed om te sterven maar nog altijd zoekende naar de koning, was hij voor de laatste maal in Jerusalem. Hij was er al dikwijls geweest om te zoeken en kende de stad als geen ander.

Het was omstreeks het paasfeest, de stad wemelde van vreemdelingen. Vandaag heerste er een onheilspellende sfeer; allen liepen naar de poort van Damascus. Artaban sloot zich aan bij een groep mensen uit Perzië, zijn eigen land. "Wij zijn op weg naar een plaats die ze Golgotha noemen; daar buiten de stadsmuur zal een terechtstelling plaatsvinden. Twee rovers zullen gekruisigd worden en tegelijk met hen een zekere Jezus van Nazareth, een man die veel wonderbare dingen heeft verricht zodat het volk hem echt liefheeft. Maar de priesters en de oudsten besloten tot zijn dood omdat hij zich uitgaf voor de Zoon van God. En Pilatus heeft hem tot het kruis veroordeeld omdat hij beweerde *Koning der Joden* te zijn."

Artaban dacht: De koning was opgestaan, maar hij was miskend en uitgeworpen. Zou hij dezelfde kunnen zijn die nu 33 jaar geleden in Bethlehem was geboren? Hij liep met de menigte mee, op zijn sukkeldraf. Opeens een opschudding, een troep soldaten sleepte een meisje met loshangend haar en een gescheurd gewaad over de keien voort. Zij zag de oude Artaban met de gevleugelde cirkel op zijn borst. "Heer, heb medelijden met mij omwille van de God van de Magiërs. Mijn vader was een Partisch koopman maar hij is dood en mij hebben ze, om zijn schulden te voldoen, meegenomen om als slaaf te verkopen." Ze rukte zich los, wierp zich op de grond en omklemde Artaban's knieën. Artaban beefde...wat te doen? Veel tijd kreeg hij niet. Hij haalde de robijn te voorschijn, zijn laatste geschenk, dat voor de koning

bestemd was. "Hier hebt gij uw losprijs, vrouwe." Terwijl hij sprak, werd het duister en de aarde beefde...

De soldaten vluchtten, iedereen rende voor zijn leven. Artaban en het Partische meisje zochten beschutting onder tegen de muur van het praetorium. Artaban voelde dat zijn zoeken ten einde was, dat zijn levensdoel was mislukt. Opnieuw deed een aardschok de grond trillen. Een zware steen, losgebroken van het dak, viel naar beneden en trof Artaban aan zijn slaap. Hij bloedde hevig aan zijn hoofdwond. De Partische hoorde Artaban nog heel zacht zeggen: "Niet Heer? Waar heb ik U dan hongerig gezien, waar dorstig, waar naakt en als vreemdeling, waar ziek of in de gevangenis? 33 jaar heb ik naar U uitgezien, maar nooit, nee nooit zag ik Uw gelaat."

Henry van Dyke

Hij zweeg....Weer hoorde zij een zwak en verweg geluid: "Wat gij aan de geringste van de mijnen hebt gedaan, hebt gij aan mij

gedaan." Een laatste zucht van bevrijding kwam zachtjes over zijn lippen.

Zijn reis was geëindigd. Zijn drie schatten waren aangekomen. De vierde Wijze had de Koning gevonden.

Deze legende, hier in ingekorte versie, is voor het eerst als The Story of the other wise man in 1895 geschreven door de Engelsman Henry van Dyke. Hij heeft dit motief gevonden in de Middeleeuwse verzameling Legenda Aurea van Jacobus de Voragine (1229-1298).

Kees Cornelissen

Bij inleveren van deze bon krijgt u een Kerastase ritueel t.w.v. €15.00 voor €7.00. Heeft u vragen? Bel ons gerust!

www.denbarbier.nl, Hint 4, 5521 AH Eersel, 0497-514026

RSZK

voor
elkaar

De RSZK heeft een uitgebreid aanbod aan diensten waarmee we u kunnen ondersteunen bij hulp en zorg aan huis. Kijk voor meer informatie op de website of bel met het transferbureau.

**Zelfstandig en vitaal
thuis blijven wonen!**

www.rszk.nl - transferbureau (0497) 33 17 63

MARKHORST B.V.

Elektrotechniek • Beveiligingstechniek
Communicatietechniek

www.markhorstelektro.nl